

Турар А.С.¹, Кокеева Д.М.²

¹шығыстану факультеті, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Қазақстан, Алматы қ., e-mail: turar_aidana.95@mail.ru

²философия ғылымдарының кандидаты, Таяу Шығыс және Оңтүстік Азия кафедрасы доценті,
шығыстану факультеті, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Қазақстан, Алматы қ., e-mail: dmkbuddy@gmail.com

**ҚАЗІРГІ ХИНДИ ТІЛІНДЕГІ БАНК ТЕРМИНДЕРІНІҢ
ЛЕКСИКА-СЕМАНТИКАЛЫҚ СИПАТЫ**

Хинди тіліндегі банк терминдерінің шығу тегін қарастыра отырып, банк саласының көптеген сөздері басқа тілдерден енген. Атап айтсақ, санскрит, араб, парсы, ағылшын тілдерінің сөздері банк жүйесінің терминологиясы лексиканың басқа қабаттарымен өзара әрекеттесетін ашық жүйе болып табылады. Банк ісі өзінің банктік терминдеріне әсер ететін бірқатар спецификалық ерекшеліктері бар. Бұл терминдерінің қолданысы банк секторында жұмыс жасайтын мамандар арқылы қолданысқа түседі. Хинди тіліндегі банк терминдерінің келесідей банк ұсынатын қызметтерге байланысты жүйеленді. Банктер төмендегідей қызметтерді ұсынады: кредитті рәсімдеу, шот ашу, төлем карточкаларын рәсімдеу, депозит ашу, ақша аудару, қолма-қол ақшасыз есеп айырысуды ұйымдастыру. Берілген қызметтер бойынша банк терминдері қарастырылды.

Түйін сөздер: терминология, хинди тілі, Үндістан, банк терминдері.

Turar A.S.¹, Kokeeva D.M.²

¹факультет востоковедения, Kazakh National University al-Faraby,
Kazakhstan, Almaty, e-mail: turar_aidana.95@mail.ru

²кандидат философских наук, доцент кафедры Ближнего востока и Южной Азии,
факультет востоковедения, Kazakh National University al-Faraby,
Kazakhstan, Almaty, e-mail: dmkbuddy@gmail.com

Lexical-semantic characteristics of banking terms in modern hindi language

Considering and analyzing the origins of banking terms in Hindi language, it was revealed the borrowing words of the banking sector from many other languages. In particular, words from Sanskrit, Arabic, Persian, English languages are open system that interact with other layers of vocabulary. In Banking there are a number of specific features that affect their banking terms. The using of terms are provided by the employees of banking sector. Banking terms in Hindi were systematized depending on the services provided by the Bank. Banks provide the following services: loan processing, account opening, registration of payment cards, opening deposit, money transfer. For the above Bank`s services was considered banking terms.

Key words: terminology, Hindi, India, banking words.

Турар А.С.¹, Кокеева Д.М.²

¹факультет востоковедения, Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Казахстан, г. Алматы, e-mail: turar_aidana.95@mail.ru

²кандидат философских наук, доцент кафедры Ближнего Востока и Южной Азии, факультет
востоковедения, Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Казахстан, г. Алматы, e-mail: dmkbuddy@gmail.com

**Лексико-семантическая характеристика банковских терминов
в современном языке хинди**

Рассматривая и анализируя происхождение банковских терминов в языке хинди, было выявлено заимствование слов банковской сферы из многих других языков. В частности, слова из санскрита, арабского, персидского, английского языков банковской терминологии являются

открытой системой, которая взаимодействует с другими слоями лексики. В Банковском деле есть ряд специфических особенностей, влияющих на свои банковские термины. Применение банковских терминов обеспечивается работниками банковского сектора. Банковские термины языка хинди были систематизированы согласно предоставляемым услугам Банка. Банки предоставляют следующие услуги: оформление кредита, открытие счета, оформление платежных карт, открытие депозита, перевод денег, безналичный расчёт. По вышеперечисленным услугам Банка были рассмотрены банковские термины.

Ключевые слова: терминология, язык хинди, Индия, банковские термины.

Негізгі бөлім

Банк терминдерін банк ұсынатын қызметтерге байланысты бөліп қарастыру:

ऋण प्रसंस्करण (Кредитті ресімдеу)

ऋण [rin] – несие. Несие – белгілі бір мерзім бойы пайдаланып, қайтарылу үшін әдетте, пайыз төлеу шартымен ақшалай немесе тауар түрінде берілетін қарыз. Несие нарықтық экономиканың тірегі ретінде, экономикалық дамудың ажырамас элементін білдіреді [1]. ऋण сөзі көне санскрит тілінен енген, пулинг [2]. XVI-XIX ғ. Ұлы Моғол империясының билеу кезінде бұл сөздің қолданысы кеміп, оның орнына, осы сөздің синонимі कर्ज [karz] сөзі қолданылған. Бұл беруші мен алушының арасында жасалатын келісімшарт түрі ретінде түсінілген. ऋण сөзінің синонимдері: कर्ज [karz] – араб тілінен енген сөз, пулинг. Хинди тілінде «қарыз» деген де мағынасы бар. क्रेडिट [kredit] – ағылшын тілінен енген сөз, пулинг [3]. Хинди тілінде несиеге байланысты бір мақалды мысалға келтірейік: ज्यों-ज्यों भीजै कामरी, त्यों-त्यों भारी होय [jyon-jyon bhijeī kāmī, tyon-tyon bhārī hoy] Мағынасы: «Несиеге ет жесең, сүйегі ішегіңді жыртар». Мысал: «मैं कहां से ऋणकी अधिक जानकारी प्राप्त कर सकता हूँ? [4]. [Mein kahān sē rin kī adhik jānakārī prāpt kar saktā hūn?] Аудармасы – «Мен кредит ресімдеу туралы нақты ақпаратты қайдан ала аламын?»

बैंक [baink] – банк (Қосымша 1). Банк деген ұғым Үндістанда XIX-XX ғғ. ағылшын отаршыларының келуінен кейін пайда болды. Хинди тілінде синонимдік қатары жоқ. Мысал: «राष्ट्रीय बैंक का मुख्य उद्देश्य – देश में मूल्य स्थिरता सुनिश्चित करना है» [Rashtrya baink kā mukhya uddēshya dēsh mē mūlya sthirtā sunishchit karnā] Аудармасы – «Ұлттық банктің негізгі мақсаты – мемлекеттегі бағаның тұрақтылығын қамтамасыз ету».

बीमा [bīmā] – сақтандыру. बीमा – парсы тілінен енген кірме сөз, пулинг [2]. XIIғ.-XVIғ. Түркілердің билеу кезінде саудагерлер арасында жүргізілген қатынас. Сақтандыру Үндістанда

осы кезде пайда болды десек қателеспейміз. Хинди тілінде синонимдік қатары жоқ. Мысал: «ऋण की अनविरय शर्त – जमानत का बीमा है» [Rin kī anivārya shart – zamānat kā bīmā he]. Аудармасы – «Кредит алудың міндетті шарты – кепілзатты сақтандыру».

खाता खोलना (Шот ашу)

चालूखाता [chālu khātā] – ағымдағы шот. चालू – хинди сөзі, сын есім. खाता – хиндидің сөзі, пулинг [2]. Синонимі: करेंट अकाउंट [karent akānt] ағылшын тілінен енген кірме ұғым, अकाउंट пулинг [3]. Мысал: «मुझे चालू खाता की जरूरत है» [muje cālū khātā kī zarurat he] «मैं तेनगे में खाता खोलना चाहता हूँ» [me tenge me khātā kholnā cāhta hū] Аудармасы – «Маған ағымдағы шот ашу керек еді» «Мен шотты теңгемен ашқым келеді».

बचत किताब [bachat kitāb] – жинақ кітапшасы. बचत – хинди сөзі, стрилинг [2]. Синонимі: सेविंग्स [sevingis] – ағылшын сөзі, стрилинг. किताब – араб тілінен кірген кірме сөз, стрилинг. Синонимдері: पुस्तक [pustak] – хинди сөзі, стрилинг. ग्रंथ [granth] – санскрит сөзі, пулинг. सेविंग्स बैंक-बुक [sevingis baink buk] – ағылшын тілінен келген кірме ұғым – жинақ ақша кітапшасы, стрилинг [4]. Мысал: «यह अपका बचत किताब है» [Ye apkā bacat kitāb he] Аудармасы – «Мінекейіңіз, сіздің жинақ кітапшаңыз».

भुगतान कार्ड खोलना (Төлем карточкасын ресімдеу)

भुगतानकार्ड [bhugtān kārd] – төлем карточкасы. भुगतान – хиндидің сөзі, пулинг [5]. Хинди тілінде бұл сөздің «есеп айырысу» деген мағынасы бар. कार्ड – ағылшын тілінен келген кірме сөз, пулинг. Синоним сөзі: पेमेंट कार्ड [piment kārd] – ағылшын тілінен кірген ұғым, ата текті [6]. Мысал: «मैं भुगतान कार्ड खोलना चाहती हूँ» [men bhugtān kārd kholnā cāhī hū]. Аудармасы – «Мен төлем картасын ашайын деп едім.» कार्ड खो दिया जाता या चोरी हुआ जाता तो इस मामले में क्या करना है? [kārd kho diyā jātāyā chorī huā jātā to is māmlē me kiyā karnā he] कार्ड की हानि या चोरी के मामले में बैंक फोन कर के ब्लॉक करना चाहिये [53]. [kard ki hani yā chori ke mamle me beink fon karke blok karna chahiye] Аудармасы – «Төлем карта-

сы жоғалған немесе ұрланған жағдайда не істеу қажет? Төлем картасы жоғалған немесе ұрланған жағдайда, Банкке қоңырау шалып, төлем картасын дереу окшаулауыңыз қажет».

गुप्तकोड [gupt kod] – құпиялы код. Құпия код – карточка ұстаушының жеке сәйкестендіру нөмірі [7]. Құпия кодты ең алғашқы рет 1965 жылы шотланд инженері Джеймс Гудфеллоу ойлап шығарған болатын. गुप्त сөзі санскриттен енген, сын есім. कोड – ағылшын тілінен кірген сөз, пулинг [8]. Хинди тілінде синоним қатары жоқ. Мысал: «मुझेक्याकरनाहै, अगरगुप्तकोडभूलजाऊँ?» [mujhe kiya karna hai, agar gupt kod bhul jāūn] Аудармасы – «Құпиялы кодты ұмытып қалған жағдайда не істеймін?»

मनी ट्रांसफर (Ақша аудару)

मनी ट्रांसफर [mani trānsfar] – ақша аудару (Қосымша 1). मनी – ағылшын тілінен енген сөз, пулинг [5]. Осы сөздің синонимі – पैसा [paisā] – хинди сөзі, пулинг. Ақшаға байланысты хинди тілінде бір мақал бар. टका सर्वत्र पूज्यन्ते, बनि टका टकटकायते [takā sarvatr pūjyante, bin takā taktakāyate] Мағынасы – ақша ашпайтын құлып жоқ. मनी ट्रांसफर ұғымы – ағылшын тілінен енген кірме сөз, ата текті. Синоним сөзі – मनी आर्डर [mani ārdar] – ағылшын тілінен енген кірме ұғым, пулинг. पैसा स्थानांतरण [paisā sthānāntaran] – ақша аударымы [8]. स्थानांतरण сөзі санскрит тілінен енген, пулинг. स्थानांतरण сөзінің хинди тілінде «өзгеріс» деген де мағынасы бар [9]. Мысал: «कृपया करके आप बता सकते हैं कि मैं चीन में अध्ययन करती बहन को कैसे पैसे ट्रांसफर कर सकती हूँ?» [Kripayā karkē āp batā saktē hein ki mein Chīn mē adhyayan kartī behan kō keisē peisē trānsphar kar saktī hūn?] Аудармасы – «Айтыңызшы, мен қысқа мерзімде Қытайда оқитын сіңіліме ақшаны қалай аудараламын?»

पैसे का अवमूल्यन [peise kā avamūlyan] – ақшаның құнсыздануы. अवमूल्यन – санскрит тілінен енген кірме сөз, пулинг, «девальвация» деген де мағынасы бар [9]. Синонимдік қатары жоқ.

ग्राहक [grāhak] – клиент. Клиент – тапсырыс беруші, келуші, сатып алушы, қызметті пайдаланушы. ग्राहक сөзі – санскрит тілінен енген кірме сөз, пулинг [10]. Синоним сөзі: मुवक्कलि [muvakkil] – араб тілінен енген кірме сөз, пулинг [11]. Мысалы: «आप हमारे लिए बहुत महत्वपूर्ण ग्राहक हैं» [āp hamāre liye bahut mahatvapurn grāhak hen] Аудармасы – «Сіз біз үшін ең маңызды клиентсіз».

रसीद [rasīd] – түбіртек. (Қосымша 1). रसीद сөзі парсы тілінен енген кірме сөз, стрилинг [2]. Синонимі प्राप्त – санскрит тілінен енген сөз,

стрилинг. Хинди тілінде «қабылдау», «пайда», «кіріс» деген де мағыналары бар [5]. Мысал: «कृपया मुझे रसीद दे दीजिए» [kripayā mujhe rasīd de dījiye] Аудармасы – «Маған түбіртек беруіңізді өтінемін».

जमा खोलना (Депозит ашу)

जमा खोलना [jamā kholnā] – депозит ашу. (Қосымша 1). जमा сөзі араб тілінен енген кірме сөз, стрилинг [5]. Хинди тілінде «барлық», «түгел» деген де мағыналары бар. खोलना – хинди сөзі, етістік. जमा сөзінің синонимі: नकिषेप [nikshep] – санскрит тілінен енген сөз, пулинг [7]. Бір мақалды мысалға келтірейік: चक्की में कौर डालोगे तो चून पाओगे [chakkī me kour dāloge to chūn pāoge] Мағынасы: «Шығын шықпай кіріс кірмейді». Мысал: मैं आपके बैंक में नकिषेप खोलना चाहती हूँ [Mein āpkē beink mē nikshēp khōlnā chāhtī hūn] Аудармасы: «Мен сіздердің банктеріңізден депозит ашайын деп едім».

व्यक्तगित पहचान संख्या [vyaktigat pehcān sankhiyā] – дербес сәйкестендіру номері. Дербес сәйкестендіру номері (ДСН) – жеке тұлғаға өмір бойына берілетін жеке сандық код [8]. व्यक्तगित – санскрит тілінен енген сөз, сын есім. पहचान – хинди сөзі, стрилинг. Хинди тілінде бұл сөздің «тану», «айыру», танысу» деген сияқты мағыналары бар [10]. संख्या – санскрит тілінен енген, стрилинг. Бұл ұғымның синонимдік қатары жоқ. Мысалы: «व्यक्तगित पहचान संख्या क्या है?» [vyaktigatpehcān sankhiyā kiya hai] Аудармасы – «Дербес сәйкестендіру номері дегеніміз не?»

जमाकर्ता [jamākartā] – салымшы. Салымшы – ақшаны банкке салатын жеке немесе заңды тұлға [11]. जमाकर्ता сөзі – хиндидің сөзі, пулинг [12]. Синоним сөзі नविशक [niveshak] – санскрит тілінен енген сөз, ата текті [13]. Мысалы: «इस समयमें जमाकर्ताओं की संख्या में वृद्धि हुई» [is samay mein jamākartāon kī sankhiyā mein vridhi hūī] Аудармасы – «Қазіргі уақытта салымшылардың саны артып кетті».

अंशदान [anśhadān] – салым. Салым – қолма-қол ақшаның белгілі бір сомасын төлем ретінде енгізу [2]. अंशदान сөзі санскрит тілінен енген, пулинг [13]. Синонимдері: शुल्क [shulk] – санскрит сөзі, пулинг, «салық», फीस [fis] – ағылшын сөзі, пулинг [14]. Хинди тілінде «жарна», «салым» деген де мағыналары бар. Мысалы: «बैंक अंशदान की शर्तें क्या हैं?» [Beink anśhadān kī shartēnkya hein?] Аудармасы – «Банк салымының шарттары қандай?»

गैर नकद भुगतान के संगठन (Қолма-қол ақшасыз есеп айырысуды ұйымдастыру)

गैर नकद भुगतान [geir nakad bhugtān] – қолма-қол ақшасыз есеп айырысу. Қолма-қол ақшасыз

есеп айырысу – мұнда төлемдер қолма-қол ақшаның қатысуынсыз ақшалай қаражатты жіберушінің шотынан алушының шотына аудару жолымен төленеді. गैर – араб тілінен енген, болымсыздықты білдіретін, сөздің алдында тұратын көмекші сөз. नकद – араб тілінен енген кірме сөз, пулинг. भुगतान – хиндидің сөзі, пулинг [13]. Синонимдері: बनिा नकद भुगतान [binā nakad bhugtān] बनिा – болымсыздықты білдіретін, сөздің алдында тұратын көмекші сөз [14]. Мысалы: «गैर नकद भुगतान का महत्व क्या है?» Мағынасы – «Қолма-қол ақшасыз есеп айырысудың мәні неде?»

प्रेषक [preshak] – аударушы. Аударушы – қандай да бір затты бір орыннан екінші орынға жіберуші [2]. प्रेषक сөзі – санскрит тілінен енген, пулинг [11]. Синоном сөзі: भेजने वाला [bhejnevālā] – хинди сөзі, пулинг [15]. Мысалы: «प्रेषक अपने खाते से एक और खाते में पैसे के हस्तांतरण करना चाहता है» [preshak apnē khātē sē ēk aur khātē mē peisē kē hastāntaran karnā chāhtā he] Мағынасы – «Аударушы өз шотынан басқа бір шотқа ақша жібергісі келеді».

Жұмыста зерттелген барлық банк терминологиясына қатысты сөздердің жалпы саны – 100. Оның ішінде ең көбі санскрит сөздері – 41 сөз. Кейін ағылшын тілінен енген сөздер

– 23 сөз. Одан соң хинди сөздерінің саны – 17 сөз. Араб және парсы тілдерінен енген сөздер – 9 сөз. Сондай-ақ португал тілінен 1 сөз хинди тілінің банк терминологиясына енген екен. Сонда пайызбен есептегенде хинди тілінің банк терминологиясындағы сөздердің статистикасы былай болмақ: Санскрит – 41 %, Ағылшын – 23 %, Хинди – 17 %, Араб және парсы – 9 %, Португал тілі – 1 %.

Қорытынды

Қорытындылай келе, зерттеу жұмысындағы қарастырылған банк терминологиясының статистикасы бойынша ең көп қолданылатын санскрит сөздері. Ал көбінесе банк терминдеріне ыңғайлы болып келетін халықаралық ағылшын тілі екінші орында. Ол ағылшын тілінен хинди тіліне енген көптеген банк термин сөздерінің Үндістанда ресми құжаттарда, ресми іс-қағаздарда аса бағаланатын санскрит сөздерімен алмастыру үдерісі жүруін көрсетеді. Әрине банк терминологиясына қатысты сөздердің қатарында хиндидің төлтума сөздері де аз емес. Міне, бірнеше тілдерден енген сөздердің арқасында хинди тіліндегі банк терминологиясының лексикасы жан-жақты және әр түрлі болып келеді.

Әдебиеттер

- 1 Қазақ энциклопедиясы. Энциклопедиялық анықтамалық / Бас редактор Б. Аяған. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясы» Бас редакциясы, 2007 ж. – 532 б.
- 2 Қаржы-экономика сөздігі. – Алматы: ҚР Білім және ғылым министрлігінің Экономика институты, «Зияткер» ЖШС, 2007. – 721 б.
- 3 Сейткасимов Г.С. Деньги, кредит, банки: учебное пособие. – Алматы: Қаржы-Қаражат, Раритет, 2006. – 326 б.
- 4 Сейткасимов Г.С. Банковское дело. – Алматы: Қаржы-Қаражат, 2003.
- 5 Ульциферов О.Г. Современный русско-хинди словарь / Русский язык Медиа. – М., 2008. – 1171 с.
- 6 Ульциферов О.Г. Современный хинди-русский словарь / Русский язык Медиа – М., 2008. – 1354 с.
- 7 Англорусский толковый словарь. Банковское дело. – М.: Экономическая школа, ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2005. – 1362 с.
- 8 www.reservebankofindia.in
- 9 www.bankofindia.com
- 10 «Банк развития малых отраслей и промышленности» www.sidbi.in
- 11 Абрамян Р. Армянские источники XVIII в. об Индии. – Ереван, 1968. – 524 с.
- 12 Indian Banking System: The Current State and Road Ahead. – Economy India, 2009. – 12p
- 13 Чарльз Дж. Вулфел Индия. Энциклопедия банковского дела и финансов. / Пер. М. Федоров. – М., 2000. – 306 с.
- 14 Синха Н. К., Банерджи А. Ч. История Индии. – М.: Изд. иностранной литературы, 1954. – 394 с.
- 15 «Banking System in India» http://newsletters.cii.in/newsletters/russian_newsletter

References

- 1 Qazaq jenciklopedijasy. Jenciklopedijalyq anyqtamalyq / Bas pedaktop Ajan B. – Almaty: «Qazaq jenciklopedijasy» Bas peakcijasy, 2007 zh. – 532 b.
- 2 Qarzhyye-jekonomika sozdigi. – Almaty: QR Bilim zhane gylym ministriliginin Jekonomika instituty, «Zijatker» ZhShS, 2007. – 721 b.
- 3 Sejtkaasimov G.S. Den'gi, kredit, banki: Uchebnoe posobie. -Almaty: Qarzhyye-Qarazhat, Raritet, 2006. – 326 b.

- 4 Sejtkasimov G.S. Bankovskoe delo. – Almaty: Qarzhy-Qarazhat, 2003.
- 5 Ul'ciferov O.G. Sovremennyy rusско-hindi slovar' / Russkij jazyk Media. – M., 2008. – 1171 s.
- 6 Ul'ciferov O.G. Sovremennyy hindi-russkij slovar' / Russkij jazyk Media – M., 2008. – 1354 s.
- 7 Anglorucskij tolkovyj slovar'. Bankovskoe delo. – Moskva: Jekonomicheskaja shkola, OLMA-PRESS Obrazovanie, 2005. – 1362 s.
- 8 www.reservebankofindia.in
- 9 www.bankofindia.com
- 10 «Bank razvitija malyh otraslej i promyshlennostej» www.sidbi.in
- 11 Abramjan R. Armjanskije istochniki XVIII v. ob Indii. - Erevan, 1968. – 524 s.
- 12 Indian Banking System: The Current State and Road Ahead. – Economy India, 2009. – 12p
- 13 Charl'z Dzh.Vulfel Indija. Jenciklopedija bankovskogo dela i finansov. / Per. M.Fedorov, 2000. – 306 s.
- 14 Sinha N. K., Banerdzhi A. Ch. Istorija Indii. – M.: Izd. inostranoj literatury, 1954. – 394 s.
- 15 «Banking System in India» http://newsletters.cii.in/newsletters/russian_newsletter